

MONITOR CHINY- BAŁKANY

„Monitor Chiny-Bałkany” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualnymi stosunkami bilateralnymi państw Półwyspu Bałkańskiego z Chinami ze szczególnym naciskiem na współpracę w ramach formatu 17+1 oraz inicjatywy Pasa i Szlaku.

MGR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY-BAŁKANY

CZERWIEC 2022

PAŃSTWA EŚW RYWALIZUJĄ O POŁĄCZENIA TOWAROWE Z CHIN

W obliczu rosyjskiej agresji na Ukrainę, część euroazjatyckich korytarzy transportowych została politycznie wyłączona z użytku. Brak możliwości tranzytu przez terytorium Federacji Rosyjskiej spowodował mobilizację wśród państw regionu EŚW, w szczególności Półwyspu Bałkańskiego. Wysiłki w tym względzie podjęły już Bułgaria i Rumunia. W przypadku bułgarskim, uwagę zwraca koordynacja wysiłków z rządem w Azerbejdżanie. Powyższe ma wpłynąć na dywersyfikację szlaków transportowych, głównie z i do Chin.

I. STOSUNKI BILATERALNE

27 maja: konkurs „most do języka chińskiego” po raz pierwszy w BiH. W Instytucie Konfucjusza przy Uniwersytecie Banja Luka po raz pierwszy zorganizowano konkurs językowy *Hanyu Qiao* znany w Polsce jako „most do języka chińskiego”.

30 maja - 1 czerwca: konferencja bułgarskiego narodowego stowarzyszenia na rzecz Pasa i Szlaku. W konferencji uczestniczył m.in. Zahari Zachariev, przewodniczący bułgarskiego narodowego stowarzyszenia na rzecz Pasa i Szlaku oraz Dong Xiaojun, ambasador ChRL w Bułgarii. W ramach konferencji, chiński dyplomata po raz pierwszy dokonał przeglądu procesu rozwoju inicjatywy Pasa i Szlaku w Bułgarii (zob. kom.).

31 maja: Aleksandar Vučić został zaprzysiężony na urząd prezydenta; w trakcie przemówienia wygłosił konfucjańskie mądrości. Nieszablonowe zachowanie serbskiego prezydenta, który został zaprzysiężony po osiągnięciu reelekcji stają się coraz częstszą praktyką w odniesieniu do relacji z Chinami. Tym razem Vučić odniósł się do mądrości głoszonych przez Konfucjusza, mówiąc „Wielki Konfucjusz powiedział, że wszystko może być zagrożone, z wyjątkiem ideałów”. Prezydent Serbii dokonał skrótu logicznego, gdyż w oryginale konfucjańska fraza pochodząca z Dialogów Konfucjańskich brzmi następująco: „Można złamać siłę trzech armii odjąwszy im wodza, ale nikt nie zdoła przełamać woli [czy] jednego człowieka” [*sanjun ke duo shuai ye, pifu buke duo zhi ye*].

5 czerwca: pięćdziesięciolecie nawiązania stosunków dyplomatycznych między Chinami a Grecją. Przewodniczący Xi Jinping oraz prezydent Grecji Ekaterini Sakielaropulu wymienili się wiadomościami gratulacyjnymi z okazji 50. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych.

10 czerwca: konferencja Stowarzyszenia i Współpracy Biznesu Chin-EŚW w Ningbo. W Ningbo (prow. Zhejiang) odbyła się konferencja biznesowa poświęcona współpracy Chin i państw regionu EŚW. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez urząd miejski, w spotkaniu uczestniczyło blisko trzydzieści stowarzyszeń biznesowych oraz instytucji gospodarczych i handlowych z Chin i państw EŚW. Dyskutowano głównie na temat szans pobudzenia handlu w regionie EŚW w warunkach post-pandemicznych. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele m.in. Rady Miejskiej Ningbo, Słoweńskiej Agencji Rozwoju Handlowego, Agencji Handlowej Miasta Szentes (Węgry), Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (Polska), Bułgarsko-Chińska Izba Handlowa, Chińsko-Węgierska Federacja Przedsiębiorców oraz przedstawiciele firm, m.in. z Czarnogóry, Polski czy Węgier, przy czym doszło do podpisania kilku kontraktów z chińskimi partnerami. Wydarzenie miało charakter stacjonarny i zdalny.

15 czerwca: sektor B-5 obwodnicy Belgradu otwarty; wykonawcą PowerChina. W uroczystości uczestniczył m.in. chargé d'affaires a.i. ambasady ChRL w Serbii Tian Yishu oraz prezydent Serbii Aleksandar Vučić. Obie strony zapowiedziały, iż sektor B-6 zostanie oddany do użytku na początku przyszłego roku. Odcinek B-5 liczy 3,1 km w tym trzy mosty oraz tunel Strajevica. Projekt całej obwodnicy Belgradu liczy 20,34 km a głównym wykonawcą jest China Power Construction Group (PowerChina).

17 czerwca: bułgarski rząd zatwierdził sprzedaż sprzętu elektrowni jądrowej Belene do Kozłoduju. Chińskie media doniosły o zatwierdzeniu przez rząd Bułgarii sprzedaży części wyposażenia elektrowni jądrowej Belene do elektrowni jądrowej w Kozłoduju. Dotyczy to m.in. filtrów oraz innego sprzętu potrzebnego do przedłużenia żywotności bloków nr 5 i 6 o wartości 4,3 mld USD. W kuluarach mówiło się również o możliwości przejścia do 2024 roku na paliwo nieimportowane z Rosji na jednym z aktywnych reaktorów w Kozłoduju. Sprzęt i wyposażenie, które zostało zatwierdzone do sprzedaży było produkcji rosyjskiej.

17 czerwca: Rumunia częściowo obsługuje nowe połączenie kolejowe z Chin. Pociąg towarowy wyruszający z Guiyang (prow. Guizhou) jest obsługiwany poprzez Grampet Group. Trasa połączenia przebiega przez Chiny, Kazachstan, Morze Kaspijskie, Azerbejdżan, Gruzję, Morze Czarne, Rumunię oraz Węgry. Rumunia organizuje połączenie na trasie Konstanca – Bukareszt – Krajowa –

Timisoara – Curtici, które docelowo kończy swój bieg w Budapeszcie na Węgrzech. Państwa Półwyspu Bałkańskiego w obliczu wyłączenia tranzytu przez terytorium Federacji Rosyjskiej zabiegają o realizację coraz większej liczby połączeń towarowych.

21 czerwca: Bułgaria chce zostać beneficjentem dywersyfikacji szlaków handlowych Chiny-Europa. Sofia wyraziła zainteresowanie rozwojem stosunków handlowych z Azerbejdżanem w celu uzyskania dostępu do południowego szlaku handlowego z Chin i Azji Południowej. Huseyn Huseynov, ambasador Azerbejdżanu w Bułgarii podkreślił, iż Bułgaria i Azerbejdżan w przeszłości były jedynymi państwami założycielskimi korytarza transportowego Europa-Kaukaz-Azja (TRACECA) w 1998 r. W tym kontekście, szczególną uwagę zwraca możliwość dalszego rozwoju Transkaspijskiego Międzynarodowego Szlaku Transportowego. UE blokując połączenia lądowe, morskie i lotnicze z Rosją, zmusza rządy poszczególnych państw do aktywnego opracowywania i rozwoju alternatywnych tras towarowych z Azji do Europy (i odwrotnie).

21 czerwca: farma wiatrowa w Ivovik rozpoczęła działalność. Elektrownia wiatrowa o mocy 84 MW w Bośni i Hercegowinie powstała z projektu i inwestycji China Power Construction. Był to pierwszy projekt inwestycji w sektorze energetycznym, zaliczany jako wynik uczestnictwa BiH w formacie 16+1.

29 czerwca: sympozjum ambasady ChRL w Rumunii ws. przedsiębiorstw z chińskim kapitałem. Han Chunlin, ambasador ChRL w Rumunii przewodził sympozjum dla firm z Chin prowadzących biznes w Rumunii. Wśród reprezentantów chińskiego biznesu znaleźli się przedstawiciele m.in. Bank of China, China Power Construction, COSCO Shipping, Huawei czy Haier. Głównym wątkiem była ocena perspektyw rozwoju biznesowego w kontekście wygaszania pandemii COVID-19, niemniej na spotkaniu poruszono również kwestię „rozwiązywania problemów wspólnej polityki napotkanych przez przedsiębiorstwa”. Można domniemywać, iż pod tą enigmatyczną nazwą próbowano zaadresować problemy związane m.in. z amerykańską legislacją (tzw. czarna lista Departamentu Handlu USA) i ograniczaniem rozwoju chińskiego biznesu w państwach sojuszniczych z USA.

29 czerwca: firma z Chin proceduje w BiH projekt elektrowni wodnej bez niezbędnych pozwoleń. Projekt o wartości około 107 mln USD jest wynikiem umowy podpisanej w 2019 roku w Pekinie. Wykonawcą jest państwowa firma China National Aero-Technology International Engineering Corporation (AVIC). Firma proceduje prace pomimo braku niezbędnych pozwoleń prawnych, środowiskowych oraz pomimo rosnącego oporu ze strony lokalnych aktywistów.

Inwestycja ma miejsce w pobliżu miasta Foca na rzece Bistrica, 25 kilometrów od granicy bośniacko-czarnogórskiej. Podobne braki w dokumentacji ujawniono w kilku innych chińskich inwestycjach w regionie, przeważnie w Serbii – w kombinacie górniczo-hutniczym w Bor oraz fabryce opon Linglong Tire w Zrenjanin.

STOSUNKI USA-ROSJA-CHINY-UE NA BAŁKANACH

6 czerwca: chińskie media odnotowały problemy z delegacją MSZ Rosji do Serbii. Rosyjski minister spraw zagranicznych Siergiej Ławrow miał udać się do Belgradu na rozmowy m.in. w sprawie negocjowanego wcześniej porozumienia na dostawę gazu do Serbii. Lot rosyjskiego ministra został jednak zablokowany przez Bułgarię, Macedonię Północną i Czarnogórę ze względu na zamknięcie przestrzeni powietrznej tychże państw dla samolotów Federacji Rosyjskiej w związku z agresją rosyjskich wojsk na Ukrainie.

10 czerwca: Olaf Scholz: Serbia i Kosowo muszą uznać się wzajemnie by dołączyć do UE. Kanclerz Niemiec podczas wizyty na Bałkanach Zachodnich podkreślił, iż „nie można sobie wyobrazić, aby dwa kraje, które się nie uznają, stały się członkami UE”. Serbia nadal stoi przed strategicznym wyborem, ponieważ kwestia Kosowa konsoliduje stosunki chińsko-serbskie, będąc jednym z kluczowych elementów zbliżających do siebie Pekin oraz Belgrad w aspekcie gospodarczym i politycznym.

27 czerwca: liderzy G7 opracowali plan ograniczania chińskich inwestycji infrastrukturalnych na świecie; Półwysep Bałkański jednym z priorytetów. Działania mają za zadanie ograniczenie wpływu Chin na świecie w zakresie budowy infrastruktury. Działania w ramach G7 nie są wyłącznie wynikiem tegorocznego szczytu. Plan ten został po raz pierwszy zaprezentowany w 2021 roku podczas szczytu G7 w Wielkiej Brytanii pod nazwą „Build Back Better World”, natomiast w tym roku został on przekształcony w „Partnerstwo na rzecz globalnej infrastruktury”. Przywódcy G7 zobowiązali się do zgromadzenia 600 mld USD, których przeznaczeniem będzie rozwój infrastruktury w państwach rozwijających się do 2027 roku (zob. kom.).

KOMENTARZ

1. Konferencja bułgarskiego narodowego stowarzyszenia na rzecz Pasa i Szlaku. W konferencji uczestniczył m.in. Zahari Zachariev, przewodniczący bułgarskiego narodowego stowarzyszenia na rzecz Pasa i Szlaku oraz Dong Xiaojun, ambasador ChRL w Bułgarii. W ramach konferencji, chiński dyplomata po raz pierwszy dokonał przeglądu procesu rozwoju inicjatywy Pasa i Szlaku w Bułgarii. Dong Xiaojun podkreślił, iż w ciągu 8 lat od zaproponowania Inicjatywy Pasa i Szlaku, osiągnęła ona zadowalające wyniki i weszła w „etap rozwoju wysokiej jakości”. Według danych przekazanych przez chińskiego ambasadora, 149 krajów i 32 organizacje międzynarodowe podpisały w sumie ponad 200 dokumentów o współpracy z Chinami w celu wspólnej budowy inicjatywy zaproponowanej w 2013 roku przez przewodniczącego Xi Jinpinga. Według ambasadora powodem, dla którego inicjatywa Pasa i Szlaku cieszy się tak szybkim rozwojem i popularnością jest fakt koncentracji na podstawowej kwestii rozwoju państw i „zamieniania wizji i koncepcji w namacalne wyniki z korzyścią dla ludzi”.

W kontekście współpracy bułgarsko-chińskiej, ambasador w naturalny dla siebie sposób podkreślił znaczenie Bułgarii dla tejże inicjatywy. Bułgaria jest pojmowana jako „ważny węzeł bałkański”, niezbędny do wspólnego budowania współpracy w ramach Pasa i Szlaku. Zgodnie z przekazem ambasadora, „pod silnym impulsem budowy Pasa i Szlaku oraz współpracy w ramach mechanizmu Chiny-EŚW, obie strony pogłębiają tradycyjną przyjaźń oraz pragmatyczną współpracę w różnych dziedzinach”.

Należy jednak podkreślić, iż chińska dyplomacja rozpoczęła powolny proces odchodzenia od promocji komplementarnego wobec inicjatywy Pasa i Szlaku mechanizmu współpracy Chiny-EŚW, obecnie niepopularnie w Chinach nazywanego 16+1. Strona chińska w przekazach medialnych całkowicie wycofała się z używania liczbowego nazewnictwa dla powyższego formatu współpracy ze względu na fakt opuszczenia formatu przez Litwę w maju 2021 r. W obliczu spadku aktywności w samym formacie współpracy, należy oczekiwać, iż kolejne europejskie państwa będą również przygotowywać się do opuszczenia formatu, co wcześniej sygnalizowała czeska dyplomacja. Może doprowadzić to do naturalnego wygaszenia formatu, niemniej aktywne miejsce w promocji chińskiego multilateralizmu w ramach regionu EŚW przejmuje inicjatywa Pasa i

Szlaku, format współpracy nominalnie skierowany na rozwój współpracy infrastrukturalnej i gospodarczej.

2. Decyzje podjęte na tegorocznym szczycie państw G7 oraz NATO mogą przynieść znaczne zmiany w kontekście aktywności inwestycyjnej Chin, m.in. na Półwyspie Bałkańskim. Przywódcy G7 zobowiązali się do zgromadzenia 600 mld USD, których przeznaczeniem będzie rozwój infrastruktury w państwach rozwijających się do 2027 roku. Co to faktycznie oznacza dla Chin?

Nie ulega wątpliwości, iż wskazana powyżej propozycja stanowi odpowiedź na działania Chin w ramach promowania Pasa i Szlaku oraz w kontekście europejskim, inicjatywy 16+1 w Europie Środkowo-Wschodniej. Wkład UE w realizację projektu G7 to 300 mld USD, natomiast USA zobowiązały się do przekazania na ten cel kolejnych 200 mld USD. Co prawda w czasie spotkań nie wymieniono Chin explicite to jednak z wypowiedzi Joe Bidena można wnioskować, iż właśnie na tym państwie skupiono się podczas szczytu. Prezydent USA stwierdził, iż „demokracje zrobią wszystko, co mogą zaoferować”, ostatecznie triumfując nad autokracjami, a zadania wyznaczone na szczycie G7 będą „lepszą opcją dla ludzi na całym świecie”. Ursula von der Leyen uzupełniając wypowiedź Joe Bidena podkreśliła, iż celem niniejszego programu jest wysłanie „pozytywnego, silnego impulsu inwestycyjnego, aby pokazać partnerom na całym świecie, szczególnie w krajach rozwijających się, iż mają wybór”.

Działania nacelowane na ograniczenie wpływu Chin w ramach G7 nie są wyłącznie wynikiem tegorocznego szczytu. Plan ten został po raz pierwszy zaprezentowany w 2021 roku podczas szczytu G7 w Wielkiej Brytanii pod nazwą „Build Back Better World”, natomiast w tym roku został on przekształcony w „Partnerstwo na rzecz globalnej infrastruktury”. Jest to ogólny plan, pod którym mają być również realizowane samodzielne działania, m.in. w ramach UE oraz planów inwestycyjnych Wielkiej Brytanii. Jeśli chodzi o zakres finansowania, to program ma skupić się na rozwoju inwestycji dużych projektów drogowych, kolejowych a także portowych. Co ważne podjęte decyzje zostały dostosowane do obecnych warunków na arenie międzynarodowej. Początkowo inicjatywa miała obejmować również działania na rzecz związanych ze zmianami klimatycznymi. Natomiast w obliczu rosyjskiej inwazji na Ukrainę, państwa demokratyczne skoncentrowane są jednak bardziej na obniżeniu cen ropy i gazu niż na drastycznej redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Jak działania Zachodu komentuje się w Chinach? Wang Yiwei, dyrektor Instytutu Stosunków Międzynarodowych na Uniwersytecie Ludowym uznał, iż szczyt G7 oraz szczyt NATO w Madrycie będzie najprawdopodobniej „ostatnim tańcem” Joe Bidena w Europie, ponieważ w Chinach uważa się, iż Demokraci prawdopodobnie przegrają wybory w połowie kadencji, przypadające na listopad. Wobec powyższego, Wang argumentuje, iż jest to ostatni moment dla administracji Bidena, aby zmobilizować europejskich przywódców do wejścia na pokład „antychińskiego rydwanu”. Do kwestii dotyczącej utworzenia „Partnerstwa na rzecz globalnej infrastruktury” odniósł się również rzecznik chińskiego MSZ. Zhao Lijian kategorycznie odrzucił twierdzenie, iż inicjatywa Pasa i Szlaku stworzyła „pułapkę zadłużenia” w państwach rozwijających się. Oskarżył natomiast USA o stworzenie prawdziwej „pułapki zadłużenia” poprzez prowadzenie ekspansywnej polityki monetarnej oraz brak nadzoru nad innowacjami finansowymi. Odnosząc się do samej inicjatywy utworzenia Partnerstwa, rzecznik chińskiego MSZ podkreślił, iż Chiny z zadowoleniem przyjmą wszelkie inicjatywy mające na celu promocję i budowę globalnej infrastruktury. Zgodnie ze stanowiskiem chińskiego MSZ, Partnerstwo nie może zastąpić inicjatywy Pasa i Szlaku oraz wyraża się zdecydowany sprzeciw słowom i czynom, które miałyby promować geopolityczne kalkulacje w imię budowy infrastruktury, które dodatkowo oczerniają inicjatywę Pasa i Szlaku. Między wierszami należy również stwierdzić, iż strona chińska ma wątpliwości co do efektywności Partnerstwa, gdyż Zhao Lijian uznał, iż „niezależnie od tego czy amerykańska inicjatywa nazywa się Building Better World czy jakkolwiek inaczej, społeczność międzynarodowa chce zobaczyć prawdziwe pieniądze i propozycje prawdziwych projektów, które faktycznie przyniosą korzyść ludziom”. Podważenie efektywności działań G7 ma na celu tworzenie obrazu Chin jako jedyne partnera, który jest wiarygodny i efektywny.

W związku z powyższym oczekuje się, iż prawdopodobnie państwa Sojuszu zaostrzą swoje stanowisko wobec Chin. W ramach nowej Koncepcji Strategicznej, ChRL ma zostać uznana za wyzwanie dla bezpieczeństwa, co idzie w parze ze wcześniejszą konkluzją UE, określając Chiny jako konkurenta gospodarczego i rywala systemowego. Skoordynowane działania szeroko pojętego Zachodu w kontekście Chin mają odzwierciedlenie w badaniach przeprowadzonych przez NATO we wszystkich państwach członkowskich. Badania te pokazują, iż Chiny są coraz częściej postrzegane jako zagrożenie dla bezpieczeństwa przez 52% respondentów, stanowiąc wzrost o 11% w porównaniu do 2021 roku. Bezprecedensowa debata NATO dotycząca Chin oraz fakt, iż w szczycie uczestniczyli przywódcy polityczni Australii, Nowej Zelandii, Japonii oraz Korei Południowej wyraźnie wskazuje, iż na szczeblu politycznym tworzona jest

globalna koalicja skierowana przeciwko rosnącej potędze gospodarczo-politycznej Chin.

Konkludując należy podkreślić, iż przyjęcie ogólnego planu „Partnerstwa na rzecz globalnej infrastruktury” stworzyło parasol multilateralny dla skoordynowanych działań wiodących gospodarek w Europie i Ameryce Północnej oraz Japonii w celu przeciwdziałania infrastrukturalnej ekspansji Chin m.in. na Półwyspie Bałkańskim. Ponadto działania mają zostać ogniskowane wokół wspomnianego wyżej Partnerstwa, wobec powyższego należy zakładać, iż plany inwestycyjne Inicjatywy Trójmorza, zostaną włączone w ramy powyższego Partnerstwa, efektywnie zwiększając możliwości finansowania projektów w państwach rozwijających się. Powyższe będzie stanowić alternatywę dla preferencyjnych kredytów płynących z Chin w ramach działalności m.in. Exim Bank of China, co jest jednoznaczne z próbą ograniczania efektywności inicjatywy Pasa i Szlaku oraz mechanizmu współpracy 16+1. Perspektywa jest jednak pięcioletnia, co będzie skłaniać Chiny do sprawnego dopasowania własnego modelu prowadzenia polityki zagranicznej w państwach rozwijających się, w tym w szczególności w ramach 16+1 i Półwyspu Bałkańskiego. Jak wiadomo, aktualna sytuacja międzynarodowa wymaga realizacji poszczególnych projektów infrastrukturalnych w trybie natychmiastowym, więc chińska dyplomacja może poszukiwać swojej szansy właśnie w kontekście efektywnego wykonania takich projektów.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

